

Itä-Suomen aluehallintovirasto
Mikkelin päätoimipaikka
PL 50, 50101 Mikkelä

Selvityspyyntö: ISAVI/2559/2020

LAUSUNTO

Itä-Suomen aluehallintovirastoon 21.2.2020 saapuneen ilmoituksen (ISAVI/2415/2020) mukaan Siun sote ei järjestä peruspalveluissa terveydenhuoltolain nojalla neuropsykologisia tutkimuksia tai kuntoutusta lääkinnällisenä kuntoutuksena, eivätkä lapset saa kuntoutussuunnitelmia.

Itä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen (ISAVI/2559/2020) ratkaisussa aluehallintovirasto kiinnittää Siun sote – Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän huomiota hyvän hallinnon vaatimuksiin. Siun sote - Pohjois-Karjalan kuntayhtymän on terveydenhuoltolain 29 §:n 1 momentin mukaisesti järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Aluehallintovirasto pyytää toimittamaan 31.5.2021 mennessä selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin asiassa on ryhdytty. Selvityksessä tulee myös esittää tieto lasten ja nuorten neuropsykologista kuntoutusta koskevien päätösten määrästä Siun soten alueella lähtien 1.6.2020, sekä menettelytapa ja perusteet, joita päätöksenteossa on käytetty.

1. TOIMENPITEET

Siun sotessa tällä hetkellä Lasten ja nuorten kuntoutusta tapahtuu Terveyst- ja sairaanhoitopalveluiden sekä Perhe- ja sosiaalipalveluiden alueella siten, että laaja-alaiseen kuntoutukseen kuuluvat palvelut jakautuvat Sairaala-, Vastaanotto- ja Kuntoutuksen palvelualueille sekä Lapsiperheiden palveluihin ja Vammaispalveluissa Erityisryhmien asiantuntijapalveluihin. Haasteena on palvelujen pirstaloituminen, joka vaikuttaa asiakasprosesseihin. Kaikkien toimialueiden ostopalveluissa käytetään samoja Siun soten kilpailuttamia palveluntuottajia, joita neuropsykologisessa kuntoutuksessa on neljä, ja heistä kaksi työskentelee myös Kelan kuntoutuksen palveluntuottajina.

Asiakkaiden tarpeisiin perustuvat palvelut ylittävät hallinnolliset ja organisatoriset rajat, mikä edellyttää toimijoiden rooleista ja työnjaosta sopimista sekä jatkuvaa vuoropuhelua, yhteistoimintaa ja yhteiskehittämistä. Lasten ja nuorten kuntoutuksen monialaisen palvelurakenteen, kuntoutuspolun ja kuntoutuksen osaamiskeskuksen kehittäminen ja toteuttaminen on osa Siun sotessa käynnissä olevaa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystalveluohjelman 2020–2022 hanketyötä. Osana lasten ja nuorten kuntoutuksen hanketyöskentelyä on aloitettu Siun sotessa perustasolla maksusitoumuksilla toteutuvan Neuropsykologisen kuntoutuksen siirto terveydenhuollon puolelle, jolloin potilaan

sairaanhoidon liittyvä lääkinällinen kuntoutus järjestetään lainsäädännön edellyttämällä tavalla terveydenhuoltolain 29 §:n 1 momentin mukaisesti.

Peruspalvelujen neuropsykologisen tutkimuksen ja kuntoutuksen hallinnollisessa siirrossa terveydenhuoltoon tulee huomioida siirron edellyttämät muutokset sosiaali- ja terveystaloudessa. Siirron valmistelussa otetaan huomioon hyvän kuntoutuskäytännön mukaiset ammattiryhmät, riittävät työntekijäresurssit, työntekijöiden osaamisen turvaaminen sekä asiakkaiden kuntoutuksen turvaaminen, johon vaikuttaa neuropsykologisen kuntoutuksen niukat palveluntuottajaresurssit Siun soten alueella. Monialainen työryhmä, jonka jäsenillä on tieto ja kokemus neuropsykologisesta kuntoutuksesta, on aloittanut siirtoa edeltävän valmistelun 23.4.2021.

2. NEUROPSYKOLOGINEN KUNTOUTUS LAPSIPERHEIDEN PALVELUISSA

Neuropsykologinen kuntoutus on tarkoitettu ensisijaisesti kouluikäisille lapsille. Siun soten Lapsiperheiden palveluissa lasten ja nuorten neuropsykologinen arvio, ohjanta ja kuntoutus toteutetaan siten, että lapset ja nuoret, joilla on neuvola-, koulu- tai perheneuvolan psykologien perustutkimusten perusteella tai lääkärin arvion perusteella laaja-alaiset ja/tai vaikea-asteiset oppimisen pulmat, ohjataan ja hoidetaan erikoissairaanhoidossa. Lievempiä pulmia omaavat lapset ja nuoret ohjataan tarvittaessa palveluun Sosiaalihuoltolain mukaisella päätöksellä.

Menettelytapa

Neuropsykologisen arvion, ohjauksen ja kuntoutuksen myöntämisen alueellisen tasa-arvoisuuden toteutumiseksi Siun sotessa on laadittu yhteisiä linjauksia ja ohjeistuksia, joita johtava sosiaalityöntekijä noudattaa päätöstä tehdessään. Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystaloudien kuntayhtymän yhtymän hallitus on vahvistanut viimeksi 19.12.2019 §:llä 220 Lasten ja nuorten neuropsykologisen tutkimuksen, kuntoutuksen ja ohjauksen myöntämisen perusteet (Liite 1).

Lapsiperhepalveluiden johtavat sosiaalityöntekijät tekevät maksusitoumuspäätökset tutkimuksesta, kuntoutuksesta ja ohjauksesta neuropsykologista kuntoutusta suosittelleen psykologin lausunnon perusteella. Maksusitoumuksen myöntäjällä tulee olla käytettävissä lapsesta/nuoresta tehty pedagoginen arvio, tieto koulun tukitoimista sekä kodin ja koulun kanssa tehdyistä sopimuksista lapsen/nuoren arjen tukemiseksi. Johtavilla sosiaalityöntekijöillä on päätöksentekoon kuuluvaa arviota tekemässä työparinaan tutkimuskokemusta omaava psykologi. Lähetteen tehneen psykologin lausunnon perusteella arvioidaan, täyttääkö lapsen/nuoren oppimisvaikeudet Siun soten ohjeistuksen mukaiset perusteet kuntoutuksen saamiseen.

Lapselle/nuorelle tehdään neuropsykologisesta kuntoutuksesta Sosiaalihuoltolain mukainen päätös myönteisenä, kielteisenä tai jonotuspäätöksenä. Päätös on valituskelpoinen. Myönteinen päätös tarkoittaa kuntoutuksen aloittamista ja maksusitoumusta kuntoutukseen. Kielteisen päätöksen yhteydessä varmistetaan muu riittävä tuki arkeen. Jonotuspäätös tehdään, kun palveluntuottajilla ei ole tarjota vapaata paikkaa kuntoutukseen. Jonosijoittelussa käytetään kiireellisyyskriteeriä. Muutosvaatimuksia kielteisistä päätöksistä on tullut muutama vuodessa. Ne käsitellään Siun soten kuntayhtymän yhtymähallituksen yksilöasianjaostossa.

Siun soten alueella perustasolla on yhteinen neuropsykologisen kuntoutuksen jono ja erikoissairaanhoidossa omansa. Hyväksytyjä neuropsykologisen tutkimuksen, ohjauksen ja kuntoutuksen palveluntuottajia alueella on neljä, joista kahdelle myös Kela ohjaa kuntoutettavia. Siun soten kilpailuttamat palveluntuottajat ovat sitoutuneet ilmoittamaan vapautuvista paikoista.

Lapsiperheiden palveluissa jonoseurannasta vastaa yksi johtava sosiaalityöntekijä. Lapset ja nuoret pääsevät kuntoutukseen jonojärjestyksen mukaisesti. Koulupsykologi ja/tai lääkäri ovat pääsääntöisesti suositelleet kuntoutuksen odotusajalle tarpeelliseksi katsomiaan koulun tukitoimia tai muuta palvelua.

Lasten ja nuorten neuropsykologista kuntoutusta koskevien päätösten määrä Siun soten alueella lähtien 1.6.2020

Keskinen alue: Yhteensä 110 päätöstä, joista jonotuspäätöksiä 52 ja viisi kielteistä päätöstä. Lähtien 1.6.2020 neuropsykologisen kuntoutuksen on päässyt aloittamaan 53 lasta/nuorta.

Eteläinen alue: Yhteensä yhdeksän päätöstä, joista jonotuspäätöksiä viisi, kuntoutus alkoi kahdella lapsella sekä kielteisiä päätöksiä kaksi.

Läntinen alue: Yhteensä 35 päätöstä, joista jonotuspäätöksiä 14 ja kuntoutus alkoi 21 lapsella/nuorella.

Pohjoinen alue: Yhteensä 12 päätöstä, joista jonotuspäätöksiä kolme sekä neuropsykologinen arvio toteutui kolmella lapsella/nuorella ja kuntoutus alkoi kuudella lapsella/nuorella.

3. NEUROPSYKOLOGINEN KUNTOUTUS LASTENNEUROLOGIALLA

Neuropsykologisia arvioita tehdään 2–15-vuotiaille lapsille. Lastenneurologialla on kolme psykologia, jotka tekevät neuropsykologisia tutkimuksia sovitun työnjaon mukaisesti. Lastenneurologian yksikkö tekee diagnostisen arvion ja kuntoutussuunnitelman laatimisen. Siellä ei ole kuntoutusta omana toimintana.

Neuropsykologinen kuntoutus on tarkoitettu ensisijaisesti kouluikäisille lapsille. Koulun tukitoimet ovat aina ensisijaiset ja tärkeät. Kuntoutusta suunniteltaessa on erittäin tärkeää ottaa huomioon myös perheen mielipide. Perheeltä edellytetään motivoituneisuutta ja sitoutuneisuutta kuntoutukseen.

Neuropsykologisen kuntoutuksen kuntoutuspäätöksiä tehdään lapsille ja nuorille, joilla on vaikea tai keskivaikea kehityksellinen kielihäiriö, vaikea matematiikan oppimisvaikeus, vaikea hahmotushäiriö tai vaikea-asteinen lukihäiriö, tai vaikeat tarkkaavuuden tai toiminnanohjailun pulmat, joihin lääkehoito ei yksin auta.

Menettelytapa

Lapselle/Nuorelle on tehty perustasolla psykologin tutkimus, josta kirjallinen yhteenveto/lausunto sekä lääkärin lähete erikoissairaanhoidon Lastenneurologialle. Lastenneurologialla työskentelevä psykologi perehtyy perustasolla tehtyihin tutkimusprofiiliin ja yhteenvetoon, jonka jälkeen lastenneurologi ja psykologi arvioivat, ovatko tiedot riittävät kuntoutuspäätöksen tekemisen kannalta vai tarvitaanko lisätutkimuksia, kuten psykologin tekemä neuropsykologinen tutkimus ja muiden erityistyöntekijöiden tutkimukset, tai voidaanko lapsi ohjata suoraan lastenneurologian maksusitoumuksella toteutuvaan neuropsykologiseen kuntoutukseen.

Kuntoutuksen alkaminen edellyttää jonottamista, joten lapsi laitetaan lastenneurologian ylläpitämään jonoon odottamaan kuntoutukseen pääsyä. Siun soten kilpailuttamat palveluntuottajat ovat sitoutuneet ilmoittamaan vapautuvista paikoista. Hyväksytyjä neuropsykologisen arvion, ohjannan ja kuntoutuksen palveluntuottajia alueella on neljä, joista kahdelle myös Kela ohjaa kuntoutettavia Lapset ja nuoret pääsevät kuntoutukseen jonojärjestyksen mukaisesti.

Siun sotessa perus- ja erityistasolla yhdessä sovittujen kriteereiden mukaan neuropsykologista kuntoutusta varten myönnetään enintään 20 x 60 min maksusitoumus ja tarvittaessa voidaan myöntää vielä toinen, enintään 20 x 60 min maksusitoumus. Yhteensä kahden jakson maksusitoumukset voidaan myöntää joko lastenneurologialta tai perustasolta, tai siten, että toinen jakso on myönnetty lastenneurologialta ja toinen jaksoista perustasolta.

Lasten ja nuorten neuropsykologista kuntoutusta koskevien päätösten määrästä Siun sotien alueella lähtien 1.6.2020

Lastenneurologialta on kirjoitettu maksusitoumus neuropsykologiseen kuntoutukseen 1.6.2020 jälkeen 22 uudelle asiakkaalle. Tällä hetkellä jonossa on neljä asiakasta, jotka toivovat kuntoutuksen alkamista aikaisintaan ensi syksynä. Lastenneurologialle ilmoitetut vapautuvat kuntoutuspaikat on viime aikoina ohjattu perusterveydenhuoltoon.

4. NEUROPSYKOLOGINEN KUNTOUTUS LASTENPSYKIATRIALLA JA NUORISOPSYKIATRIALLA

Menettelytapa

Lasten- ja nuorisopsykiatrialta ostetaan neuropsykologisia tutkimuksia Siun sotien kilpailuttamilta yksityisiltä palveluntuottajilta tilanteissa, joissa omien tutkimuksien (mukaan lukien kattavat psykologin tutkimukset) perusteella nousee esiin tarvetta tehdä vielä perusteellisemmat neuropsykologiset tutkimukset. Tyypillisesti taustalla on epäily siitä, että psykiatrisen ilmioireilun taustalla olisi jokin kehityksellinen häiriö. Mikäli sellainen sitten todetaan, voidaan lapsi/nuori ohjata harkinnan mukaan vielä määrämittaiselle kuntoutusjaksolle.

Lasten ja nuorten neuropsykologista kuntoutusta koskevien päätösten määrästä Siun sotien alueella lähtien 1.6.2020

Lastenpsykiatrialta ajalta 1.6.2020-14.5.2021 on tehty 16 päätöstä neuropsykologisesta kuntoutuksesta. Tällä hetkellä kuntoutukseen pääsyä odottaa 20 lasta. Nuorisopsykiatrian päätösten määrä samalta ajalta on kaksi.

Lisätietojen antaja Sirpa Kaipainen, toimialuejohtaja, Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Leena Korhonen, toimialuejohtaja, Perhe- ja sosiaalipalvelut